

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ
Кафедра філософії, біоетики та історії медицини
ВІДДІЛЕННЯ РЕЛІГІЄЗНАВСТВА ІНСТИТУТУ ФІЛОСОФІЇ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ ТА МЕДИЧНОЇ ЕТИКИ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ КОМЕНСЬКОГО В БРАТИСЛАВІ (Словаччина)
ЦЕНТР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ "HUMANUS" (Болгарія)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Кафедра релігієзнавства

ФІЛОСОФІЯ, РЕЛІГІЯ ТА МЕДИЦИНА В СУЧАСНУ ДОБУ

матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького)

11 – 12 червня 2025 р.

УДК 2+61] (062)

Р 36

Філософія, релігія та медицина в сучасну добу: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького). – К.: НМУ ім. О. О. Богомольця, ПП “Видавництво “Фенікс””, 2025. – 332 с.

ISBN 978-617-8310-48-6

Редакційна колегія:

Кучин Юрій Леонідович – ректор НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Науменко Олександр Миколайович – перший проректор з науково-педагогічної роботи та післядипломної освіти НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Земсков Сергій Володимирович – проректор з наукової роботи та інновацій НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Скрипник Рімма Леонідівна – проректор з науково-педагогічної роботи, міжнародних зв'язків та європейської інтеграції НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Саган Олександр Назарович – завідувач Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, професор.

Відповідальні редактори:

Васильєва Ірина Василівна – завідувач кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ ім. О. О. Богомольця, професор.

Шевченко Сергій Леонідович – професор кафедри філософії, біоетики та історії медицини НМУ ім. О. О. Богомольця.

Рецензенти:

Гаврилюк Тетяна Вікторівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, права та соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії статистики, обліку та аудиту.

Сторожук Світлана Володимирівна – доктор філософських наук, професор, професор кафедри української філософії та культури Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Затверджено до друку Вченою радою Національного медичного університету імені О. О. Богомольця (протокол № 10 від 19 червня 2025 р.)

ISBN 978-617-8310-48-6

© НМУ ім. О. О. Богомольця, 2025

свідомий обман виборців нездійсненими обіцянками на чудесне настання “кінця епохи бідності” та “покращення життя вже сьогодні”.

Філософія як заклик людини до самопізнання й водночас як основа релігії в наведених значеннях слів, які визначають душевний стан людини, якраз і розглядає її тіло як божественний у своїй святості постійно діючий храм, а не храм самого Бога як поняття, в якому здійснюються всі зазначені мисленнєві процеси. В цьому слід вбачати трипостасну – тіло, душа, дух – сутність людини, злагоджений і гармонійний взаємозв'язок яких в їх активній діяльності тільки й забезпечує її фізичне, моральне й пізнавальне здоров'я. І, як наслідок, рівноважний стан суспільства. Звичний церковний заклик до миру і злагоди у сподіванні на досягнення такого стану ніщо інше, як свідомий обман її ієрархів. Що ми маємо нагоду спостерігати впродовж вже понад десяти років в Україні.

Література:

1. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь. М.: “Русский язык”, 1976. 1096 с.
2. Морен Е. “Втрачена парадигма”, *Філософська думка*. – №5-6. – 1995. – С.110-130.
3. Хайдеггер М. “Что это такое – философия?”, *Вопросы философии*. 1993. №8. С.113-123.

Кудин О. О.,

НМУ імені О. О. Богомольця,
ookudin61@gmail.com

ОСОБИСТІСТЬ У НОВІТНІХ РЕЛІГІЙНИХ КУЛЬТАХ

Новітні релігійні культи відображають зміни в духовному житті суспільства, що пов'язані з глобалізацією, секуляризацією та пошуком нових сенсів. Вони виникають у відповідь на запити сучасної людини, яка шукає альтернативу традиційним релігіям.

Ключові риси Новітніх релігійних культів:

- Синкретизм: поєднання елементів різних релігій, поглядів і культур.
- Індивідуалізм: акцент на особистому досвіді та духовному розвитку.
- Глобальність: поширення культів через медіа та мережі, долаючи культурні й географічні бар'єри.
- Гнучкість: адаптація до соціальних і культурних змін.
- Соціокультурне значення: дані системи відповідають потребам постмодерного суспільства, пропонуючи нові способи розуміння світу та самореалізації. Вони також відображають зміну традиційних ідентичностей і пошук духовної свободи.

До нових релігійних рухів належать так звані неорелігії, які оформилися порівняно недавно у другій половині ХХ ст. Поява їх зумовлена змінами світоглядних парадигм, кризою традиційних релігій, взаємовпливами різних ку-

льтурних світів. Водночас неорелігії постають як результат релігійної ініціативи окремих осіб, котрі, базуючись на певній віросповідній традиції або синкретизмі декількох, творять нове віровчення, культ, організацію. Остання вважається самодостатньою і незалежною від будь-якого релігійного центру [1].

Новітні релігійні культи виникають у відповідь на глибокі суспільні трансформації: глобалізація, урбанізація, посилення індивідуалізму та ослаблення традиційних релігійних структур. Вони задовольняють потребу в духовності, яка адаптована до сучасного способу життя. Особистість у цих системах стає не лише об'єктом впливу, але й активним учасником у створенні нових форм духовності. Новітні релігії нерідко інтегрують елементи психології, філософії та навіть науки, щоб відповідати запитам сучасної людини.

Фокусуються дані культи на унікальних потребах кожної людини. Вони відмовляються від суворих норм, доктрин і спільних ритуалів на користь індивідуалізованих практик, таких як медитація, афірмації чи духовні тренінги. Особистість у цих системах стає творцем власного релігійного шляху, орієнтуючись на внутрішні почуття і саморефлексію. Таким чином, Релігія перстає бути універсальною та стає більш «індивідуальною».

Новітні релігійні системи часто будуються навколо харизматичних лідерів, які здатні захоплювати людей своїми ідеями та баченням. Їхній вплив виходить за межі релігії: вони стають символами змін і нових ідей. Лідери таких систем пропонують моделі самовдосконалення та обіцяють відповіді на фундаментальні питання, що хвилюють сучасну людину. Харизма, інтелект та ораторські здібності цих осіб дозволяють їм створювати цілі рухи, які часто набувають глобального масштабу.

Роль особистості у становленні та поширенні нових релігійних рухів є визначальною. Засновники або ключові фігури нових релігій зазвичай виконують такі функції:

Ініціатор ідей: Особистість формує нове релігійне вчення, яке часто виникає як результат унікального духовного досвіду, нових інтерпретацій традиційних вірувань або реакції на соціальні виклики.

Лідер і натхненник: Харизма засновника допомагає залучати послідовників. Його особиста енергія, переконання та вміння комунікувати сприяють поширенню ідей.

Моральний авторитет: Засновник виступає як взірець духовного життя, що зміцнює віру в істинність його вчення.

Інституціоналізація віри: Особистість засновника часто сприяє створенню організаційних структур для підтримки й поширення нової релігії.

Культурний вплив: Харизматичний лідер може адаптувати ідеї до потреб і культури конкретного суспільства, що робить релігію зрозумілою і привабливою для широкого кола людей.

Таким чином, особистість відіграє ключову роль на етапах створення та первинного поширення релігії, забезпечуючи її розвиток і інтеграцію в суспільство [2].

Новітні релігії створюють практики, спрямовані на розвиток внутрішнього світу особистості. Вони акцентують увагу на етичних принципах, які не диктуються зверху, а формуються з урахуванням особистих цінностей та світогляду. Це може включати роботу зі свідомістю, практики медитації,

групові тренінги для покращення психологічного стану.

Релігія стає інструментом для досягнення гармонії особи зі світом, що робить її більш привабливою для сучасного суспільства.

Дослідження сучасних тенденцій у релігійності вказують на зростання індивідуалізації та споживацького підходу до віри. У статті Михайла Гордієнка “Пріоритети світогляду та поведінки релігійно мотивованої особи” аналізуються моральні та трансцендентальні чинники формування особистості та мотивація її релігійного життя в сучасному світі. Автор зазначає, що меркантильно-споживацькі інтереси розмивають гомогенне середовище релігії та усталені світоглядні парадигми віри, нівелюючи духовне спасіння людини [3].

У сучасному світі люди часто сприймають релігію як продукт, який можна обирати, залежно від потреб. Новітні релігії адаптуються до цієї тенденції, пропонуючи «духовні сервіси», які легко втілюються у повсякденне життя. Наприклад, пропонуються короткі курси медитації, вебінари чи мобільні додатки для духовного розвитку. Це змінює роль релігії: вона стає не обов'язковим елементом життя, а вибірковим засобом для досягнення психологічного та духовного благополуччя.

Технології стали невід'ємною частиною релігійного досвіду сучасної людини. Вони розширюють можливості для духовного розвитку, роблять релігію доступнішою та інтерактивнішою, але також вимагають від суспільства переосмислення традиційних підходів до релігійності. Важливо зберігати рівновагу між використанням технологій та дотриманням духовних цінностей.

Сучасні технології відкрили нові можливості для релігійних систем. Онлайн-курси, соціальні мережі, блоги та форуми створюють простір для обміну духовним досвідом. Особистість тепер може вільно обирати з-поміж багатьох релігійних платформ і знаходити ті, що найбільше відповідають її потребам. Віртуальні релігійні спільноти дозволяють людям із різних куточків світу відчувати єдність і взаємодію у духовній сфері.

Попри популярність, новітні релігії нерідко піддаються критиці за маніпулювання свідомістю та експлуатацію духовних пошуків. Деякі рухи можуть вдаватися до фінансового чи психологічного тиску на своїх послідовників. Також існує небезпека ізоляції індивіда від соціуму, особливо якщо релігія пропагує радикальні погляди. Важливим завданням сучасності є дослідження цих ризиків та створення механізмів захисту особистості.

Новітні релігійні системи є відповіддю на виклики глобалізації, технологізації та кризи традиційних цінностей. Однак їх критика заснована на занепокоєннях щодо втрати автентичності, маніпуляцій і поверховості, що потребує глибшого аналізу і розуміння їхньої ролі у формуванні сучасного релігійного досвіду.

Особистість у новітніх релігіях виконує не лише роль пасивного споживача, а й активно впливає на їх еволюцію. Завдяки критичному мисленню та адаптації до нових умов, послідовники можуть змінювати релігійні практики, інтегруючи нові елементи. Наприклад, розвиток еко-релігій чи духовних практик, орієнтованих на сталий розвиток, свідчить про активну участь особистостей у формуванні сучасної релігійної культури.

Отже, Новітні релігійні культи виникають як відповідь на соціокультурні

виклики сучасності, забезпечуючи альтернативу традиційним релігіям. Особистість стає центральною фігурою, а релігійний досвід набуває форми, орієнтованої на актуальні потреби людини. Сучасна людина сприймає релігію як засіб для вирішення своїх духовних і психологічних потреб.

Література:

1. Історія релігій світу: навч.-методич. посібник для студентів філософського факультету / М. В. Лубська, Д. В. Білозор, О. О. Кудин, В. І. Лубський, Т. І. Лубська / за ред. д. філос. н., проф. М. В. Лубської. Київ: Вид-во "Центр учбової літератури", 2022, 852 с.
2. Москаленко В. В. Соціалізація особистості: монографія. – К.: Фенікс, 2013. – 540 с.
3. Гордієнко М. Пріоритети світогляду та поведінки релігійно мотивованої особи. – URL: www.religio.org.ua

Недавна О. В.,

Інститут філософії імені Г. С. Сковороди НАН України,
okyjanka@gmail.com

ДІЯЛЬНІСТЬ РИМСЬКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ В УКРАЇНІ З ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ВІЙНИ

Гостра потреба українців у підтриманні психологічного здоров'я, яке піддається великим випробуванням під час війни, зробила дуже актуальною відповідну допомогу всіх чинників, які на це здатні. І серед них – Церкви, чії священнослужителі можуть зарадити з духовними складовими стресостійкості, що й почали вивчати колеги-релігієзнавці та психологи (Е. Бистрицька, С. Бабинська, Л. Гридковець, О. Горгота, О. Чмель-Колеснікова та ін). Однак такі дослідження тільки розгортаються, і поки бракує аналізу особливостей організації та змістовних напрямків психологічної допомоги в різних Церквах.

Римсько-католицька Церква (далі – РКЦ) має великий досвід діяльності зокрема у даній сфері. Ця Церква приділяла увагу психологічній допомозі потребуючим серед іншої соціально-гуманітарної роботи і до початку війни: вона надавалась в осередках Карітасу і Мальтійської служби допомоги. У РКЦ в Україні відповідною ділянкою роботи опікуються Комісії "Карітас-Спес", загального душпастирства, душпастирства родин, військового душпастирства, у справах інтегрального розвитку людини, церковних рухів і спільнот та ін., координуючи різні проекти та ініціативи.

З початком воєнної агресії РФ у південно-східні терени України, психологічна допомога стала ще актуальнішою для всіх, хто досвідчив втрати домівок і близьких, жахи окупації і полону, тож РКЦ відповіла організацією Центрів психологічної реабілітації. Зокрема, у деокупованому Слов'янську з 2017 р. працює Центр психологічного відновлення "Промир" [6], облаштований коштом Акції "Папа для України". У ньому працюють психологи, які пропонують безоплатну психологічну допомогу дорослим та дітям.